

Innst. 345 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Prop. 75 S (2011–2012)

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Montenegro og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Montenegro, begge av 14. november 2011

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Generelt

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro ble undertegnet under EFTAs ministermøte i Genève 14. november 2011.

Et bærende prinsipp i EFTA-statenes tredjelandspolitikk er parallellitet med EU. Bakgrunnen for dette prinsippet er å sikre norske bedrifter like gode vilkår som konkurrenter fra EU-stater og å bidra til prosesser av mer politisk karakter, som Barcelona-prosessen og stabiliseringsarbeidet på Vest-Balkan. Gjennom frihandelsavtalen med Montenegro ønsker EFTA å bidra til økt stabilitet i regionen, og å styrke den økonomiske utviklingen i Montenegro.

Frihandelsavtalen mellom EFTA og Montenegro omfatter handel med industrivarer, herunder fisk og andre marine produkter, bearbeidede landbruksvarer, bærekraftig utvikling, betalinger og overføringer, konkurransespørsmål og immaterielle rettigheter. Videre inneholder avtalen overordnede bestemmelser om investeringer, offentlige anskaffelser og tjenester. Det er også inngått egne avtaler mellom hver av EFTA-statene og Montenegro om handel med landbruksprodukter som inngår i avtalegrunnlaget som oppretter frihandelsområdet mellom EFTA-statene og Montenegro.

EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner det er blitt enighet om etter forutgående interne EFTA-møter.

Avtalene gir Norge forbedret markedsadgang for industrivarer, landbruksvarer og fisk. Frihandelsavtalen innebærer bedret markedsadgang for norsk eksport ved at Montenegro skal fjerne all toll for industrivarer ved avtalens ikrafttredelse. Dette er første avtale som er fremforhandlet med et kapittel om handel og bærekraftig utvikling som er identisk med EFTAs modellkapittel. Kapitlet omfatter bestemmelser om miljø og arbeidstakerrettigheter. Kapitlet bidrar til en bevisstgjøring og aksept av at handel skal foregå på en måte som bidrar til bærekraftig utvikling.

Norges samhandel med Montenegro er begrenset og beløp seg i både 2010 og 2009 til 3 mill. kroner. Blant de viktigste norske eksportartiklene til Montenegro finner vi maskiner, kjemiske produkter, elektriske maskiner, uedle metaller og optiske og medisinske instrumenter. De viktigste importartiklene fra Montenegro er våpen og ammunisjon, frukt og nøtter og kjøretøy. I 2010 hadde den samlede varehandelen mellom EFTA-statene og Montenegro en verdi av i overkant av 14 mill. dollar.

Den største norske investoren i Montenegro er Telenor. For øvrig er norsk økonomisk samkvem med Montenegro knyttet til turisme.

Norge har opprettholdt et begrenset stat-til-stat bistandssamarbeid med Montenegro for å støtte landets reformprosess og integrasjon i euroatlantiske strukturer. Støtten ligger på 15 mill. kroner per år. Erfaringer har vist at bistandssamarbeidet med Montenegro har vært effektivt og gitt gode resultater. Det antas at Montenegro vil ønske ytterligere bistand til utvikling av justissektor og utvikling av naturressursforvaltning i forbindelse med oljeleting på kysten.

Montenegro har ratifisert alle viktige menneskerettighetskonvensjoner, og etterlevelsen er gjennomgående akseptabel. Samtidig er det i en post-konflikt og post-diktatorsituasjon sterke motkrefter mot en demokratisk utvikling. Det er utfordringer knyttet til avpolitisering av ansettelser i justissektoren og i offentlig forvaltning. Det gjenstår mye i kampen mot korrupsjon og økonomisk kriminalitet. Seksuelle minoriteter blir diskriminert og usynliggjort.

Montenegro ble selvstendig i 2006. Ikke noe annet land i regionen kan vise til den samme stabiliteten i ledelsen som Montenegro. Det demokratiske sosialistpartiet (DPS), etterfølgerpartiet til kommunistpartiet, har holdt uavbrutt på makten siden Jugoslavias oppløsning. Med en storstilt privatisering og liberalisering av økonomien, kombinert med innføring av tyske mark og senere euro, opplevde Montenegro en av regionens høyeste vekstrater i tiåret før finanskrisen i 2008, hjulpet av store utenlandsinvesteringer og overføringer. IMF antar at veksten i 2011 kan bli på 3 prosent, og at den vil øke til 4,5 prosent i 2012. Montenegro ratifiserte en tiltredelsesavtale til WTO 27. februar 2012.

I og med at frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen anses som en sak av særlig viktighet, er Stortingets samtykke til ratifikasjon nødvendig i medhold av Grl. § 26 annet ledd.

Frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksavtalen i engelsk originalversjon med oversettelse til norsk, samt vedlegg til avtalen i norsk oversettelse, følger som trykte vedlegg til proposisjonen. Proposisjonen med vedlegg er også tilgjengelig elektronisk på www.regjeringen.no.

1.2 De viktigste forhandlingsresultatene

Gjennom avtalen er Norge sikret gode betingelser for handel med industrivarer, og avtalen sikrer at norske eksportører likebehandles med konkurrenter i EU-land da den gir nulltoll for alle industrivarer ved avtalens ikrafttredelse. Avtalen åpner det montenegrinske markedet for norsk fisk. På landbruksområdet har Norge gitt bedre markedsadgang innenfor rammen av norsk landbrukspolitikk.

EFTA fikk gjennomslag for at partene ikke kan treffe anti-dumpingtiltak mot hverandre. Dette var et høyt prioritert og prinsipielt viktig spørsmål for Norge i forhandlingene.

Opprinnelsesreglene skal reguleres av Konvensjon om felles preferanseopprinnelsesregler for Europa og statene ved Middelhavet, med unntak for landbruksvarer hvor det kun vil være mulig med bilateral kumulasjon.

I avtalens vedlegg III har EFTA-statene og Montenegro forpliktet seg til å avskaffe i hovedsak all toll på handel med fisk og andre marine produkter innen 1. januar 2018.

Avtalen inneholder en utviklingsklausul for tjenestehandel. Dersom en part til denne avtalen inngår en frihandelsavtale med en tredjepart som inneholder bestemmelser som gir bedre betingelser for tjenestehandelen enn det partene til denne avtalen får, skal det gis mulighet til å forhandle om tilsvarende behandling.

1.2.1 Nærmere om landbruksvarer

Frihandelsavtalen omfatter bearbejdede landbruksprodukter slik det fremgår av avtalens artikkel 7 b. Produktene som er dekket av avtalen er spesifisert i vedlegg II. Vedlegg II innebærer at EFTA-statene og Montenegro gir tollkonsesjoner for bearbejdede landbruksvarer i henhold til varelister i vedlegget. EFTA-statene skal gi Montenegro de samme tollreduksjoner de har gitt EU, mens Montenegro skal gi tollreduksjoner til EFTA-statene i henhold til tabell 2 i vedlegg II. Norge viderefører dagens system med råvarepriskompensasjon overfor Montenegro.

Handelen med ubearbejdede landbruksvarer er ikke regulert gjennom EFTA-samarbeidet. Det er derfor fremforhandlet bilaterale landbruksavtaler mellom Montenegro og hver av EFTA-statene om handel med slike varer. Frihandelsavtalens artikkel 1.1 viser til at de bilaterale landbruksavtalene er en integrert del av frihandelsområdet mellom EFTA-statene og Montenegro. Landbruksavtalen mellom Norge og Montenegro inneholder lister over tollkonsesjoner fra norsk og montenegrinsk side. I samsvar med bestemmelsene i den bilaterale landbruksavtalen mellom Norge og Montenegro gjelder opprinnelsesreglene i frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro også for varene omfattet av den bilaterale landbruksavtalen. Avtalen inneholder en klausul som forplikter partene, innenfor deres respektive landbrukspolitikk, til å søke å oppnå ytterligere tollreduksjoner for handelen med landbruksvarer.

1.2.2 Institusjonelle bestemmelser

Avtalens institusjonelle bestemmelser er nedfelt i kapittel 6. Det opprettes en blandet komité som blant annet skal administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen.

Den blandede komiteen skal bestå av representanter fra hver av EFTA-statene og Montenegro. Komiteen skal normalt møtes hvert annet år.

En av komiteens viktigste funksjoner er å treffe beslutninger om eventuelle endringer i avtalens vedlegg. Slike endringer vil normalt være av teknisk art, for eksempel som følge av endringer i det WTO-regelverket som avtalen bygger på.

Komiteen skal også vurdere om det er behov for å utvide avtalen og kan anbefale at det skal innledes

forhandlinger på områder som ikke er dekket av avtalen, eller som komiteen er enig om å videreutvikle.

Den blandede komité er konsultasjonsorgan i handelstvister under avtalen. Hittil har det ikke vært handelstvister under en EFTA-frihandelsavtale.

1.3 Gjennomføring i norsk rett

I Prop. 1 S (2011–2012) Om skatte-, avgifts- og tollvedtak gis Finansdepartementet fullmakt til å iverksette de tollmessige sider ved frihandelsavtalen og landbruksavtalen med Montenegro for budsjettperioden 2012. Avtalene vil bli gjennomført ved endring av tolltariffen. De nødvendige endringer vil også bli gjennomført i Finansdepartementets forskrift av 13. desember 2004 nr. 1702 om preferensielle opprinnelsesregler.

1.4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det ventes at det årlige provenytapet som følge av tollkonsesjonene i frihandelsavtalen er marginalt. Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro og den bilaterale avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Montenegro vil ikke medføre budsjettmessige konsekvenser av betydning.

Avtalene vil legge til rette for økt handel mellom Norge og Montenegro, og dette kan gi samfunnsøkonomiske gevinster for begge land. Gevinstene vil imidlertid ventelig være små, siden handelen må antas å ha lite volum.

1.5 Konklusjon og tilråding

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro og avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Montenegro vil bidra til økt handel og verdiskaping.

Frihandelsavtalen og avtalen om handel med landbruksvarer er forelagt samtlige departementer som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted. Nærings- og handelsdepartementet tilrår at frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Montenegro og avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Montenegro ratifiseres. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Framskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten og Elisabeth Røbekk Nørve, fra

Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, viser til forslag fra regjeringen om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA statene og Montenegro, og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Montenegro, begge av 14. november 2011.

Komiteen viser til at avtalen omfatter handel med industrivarer, herunder fisk og andre marine produkter, bearbejdede landbruksvarer, bærekraftig utvikling, betalinger og overføringer, konkurranse-spørsmål og immaterielle rettigheter. Komiteen viser til at Norges samhandel med Montenegro er begrenset og beløp seg i 2010 til 3 mill. kroner. Den største norske investoren i Montenegro er Telenor. Norsk økonomisk samkvem med Montenegro er knyttet til turisme.

Komiteen ser på frihandelsavtalen som viktig, ikke bare med tanke på handel, men også som en støtte for politisk stabilitet og økonomisk utvikling i Montenegro.

Komiteen merker seg at Montenegro har ratifisert alle viktige menneskerettighetskonvensjoner. Etterlevelsen er gjennomgående akseptabel.

Likevel ser komiteen at det er mange utfordringer på en rekke områder, ikke minst gjenstår mange utfordringer knyttet til kapasitetsoppbygging i offentlig sektor, i kampen mot korrupsjon og økonomisk kriminalitet.

Komiteen merker seg også at Montenegro ratifiserte tiltrædelsesavtalen med WTO 27. februar 2012.

Komiteen gir sin tilslutning til den fremforhandlede avtalen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener at handel mellom ulike stater er meget positivt av en rekke opplagte grunner. Norges handel med Montenegro er per dags dato av meget beskjeden karakter. Det er imidlertid viktig at man får på plass handelsavtaler som i størst mulig grad sikrer tilgang også til de land der handelen foreløpig ikke er av den største, men der man for fremtiden vil kunne ha et vekstpotensial når det gjelder handel. Norge forhandler nå, sammen med de øvrige EFTA landene, med en rekke forskjellige land når det gjelder frihandelsavtaler. Dette er nasjoner med ulike behov og ikke minst ulik økonomisk utvikling. Landene vi forhandler med i Asia har ofte svært sterk økonomisk vekst, mens andre land i andre verdensdeler vil kunne ha utfordringer knyttet til manglende økonomisk utvikling, rettsikkerhet, korrupsjon etc. Disse medlemmer mener at det er grunn til å tro at en for fremtiden vil kunne komme til å bli møtt med en del andre utfordringer enn de

rent handelsmessige. Vi ser allerede i dag at noen av de land vi allerede forhandler med, eller har inngått avtaler med, har utfordringer knyttet til det å ha på plass gode kontrollmekanismer for bekjempelse av korrupsjon. Videre ser en også at flere land har behov for en kapasitetsoppbygging når det gjelder både dette og andre felt innen offentlig forvaltning og kontroll. Disse medlemmer mener det er grunn til å tro at en i en del fremtidige forhandlinger vil kunne bli møtt med nettopp krav eller ønske om at Norge må være med på å bidra på dette feltet for at en skal kunne få på plass en avtale. Et annet område en vil kunne møte til dels store utfordringer på, er hvor langt man fra EFTA-statene vil gå i å presse frem arbeidstaker- og sosiale rettigheter som en del av avtalene eller om dette skal kunne ligge som en sideavtale. En manglende norsk ratifikasjon av Colombia-avtalen er et slikt eksempel. Disse medlemmer mener regjeringen nå bør vurdere å legge frem en sak for Stortinget der en drøfter igjennom disse problemstillingene slik at man har et klarere mandat for hva det skal legges vekt på når man forhandler frihandelsavtaler.

3. Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Utkast til innstilling ble 24. mai 2012 oversendt utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse. Utenriks- og forsvarskomiteen uttaler i sitt svarbrev av 30. mai 2012 følgende:

«Utenriks- og forsvarskomiteen viser til næringskomiteens utkast til innstilling datert 24. mai 2012 og til de respektive partiers merknader vedrørende Prop. 75 S (2011–2012).

Utenriks- og forsvarskomiteens medlemmer slutter seg til næringskomiteens utkast til innstilling til Prop. 75 S (2011–2012) og har ingen ytterligere merknader.»

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Montenegro og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Montenegro, begge av 14. november 2011.

Oslo, i næringskomiteen, den 31. mai 2012

Terje Aasland

leder

Else-May Botten

ordfører